

PARIZ, 24. Predsednik republike Millerand je šel danes predpoldne v ministrstvo zunanjih zadev, kjer so mu toplo čestitali vsi njegovi bivši tovariši. Millerand se je prisrčno zahvalil ter je nato sprejel Bourgeois, L'Hopitala, Steega, Racula Peretia in Leyguesa.

PARIZ, 24. (Zakusnelo.) Popoldne ob 17.40 se je Georges Leygues povrnil iz elizejske palače, kjer se je zadržal nekaj časa. Za tem je bila objavljena uradna nota, v kateri se pravi, da je Millerand prošil Leyguesa, naj sprejme nalogo rešitve krize. Nota dostavlja, da sta v pogovoru med seboj politika priznala, da je treba v sedanji razmeri obdržati vlado, ker sta obe zbornici potrdili njeno politiko. Po Millerandovi prošnji je Leygues pristal na Millerandovi prošnji je Leygues pristal da sprejme mesto ministrskega predsednika in ministra za zunanje zadeve. Leygues se bo posvetoval popoldne z ministrstvi. Jutri predpoldne se bo vršila seja ministrskega sveta pod Millerandovim predsedništvom. Na tej seji bo ministrstvo sprejelo predložitve poslanice ter se bo odločilo besedilo vložitve izjave, ki bo zelo kratka. Te dve točki boste sporočeni popoldne oboje zbornicama.

Francosko-madžarski načrti proti Avstriji, Češkoslovaški in drugim državam

DUNAJ, 25. »Arbeiter Zeitung« objavlja tajne dokumente o madžarskih načrtih proti sosednim državam, predvsem proti Avstriji, Češkoslovaški in Jugoslaviji. Iz teh dokumentov, ki so mednarodni velikanški vrtlog na političnem in drugem krogu, je razvidno, da je Horthyjeva vlada poslala svoje odposlance ne samo po vseh evropskih državah, temveč celo v Ameriko, kjer agitirajo posebno med slovenskimi izselenci za odcepitve od Češke. Madžarski špijoni so se vrtnili celo v češkoslovaško postarstvo na Dunaju, a državni tajnik Renner je naravnost zasužnjeval po teh ljudih, ki sporočajo vsako njegovo besedo v Budimpešti. Češki diplomati se je posrežilo skriti v ruke vse politične tajnih spisov madžarske vlade, ki se sedaj poslošno objavlja v časopisu. Madžarski špijoni so se vrtnili celo v češkoslovaško postarstvo na Dunaju, a državni tajnik Renner je naravnost zasužnjeval po teh ljudih, ki sporočajo vsako njegovo besedo v Budimpešti. Češki diplomati se je posrežilo skriti v ruke vse politične tajnih spisov madžarske vlade, ki se sedaj poslošno objavlja v časopisu. Madžarski špijoni so se vrtnili celo v češkoslovaško postarstvo na Dunaju, a državni tajnik Renner je naravnost zasužnjeval po teh ljudih, ki sporočajo vsako njegovo besedo v Budimpešti. Češki diplomati se je posrežilo skriti v ruke vse politične tajnih spisov madžarske vlade, ki se sedaj poslošno objavlja v časopisu.

Madžarska propaganda se ni omejevala samo na agitacijo med ljudstvom, temveč je tudi nekoliko listov. Tako je razvidno iz našdenih dokumentov, da je bilo podkupljeno veliko listov na Francoskem, v Nemčiji, v Avstriji in tudi nekateri listi v Jugoslaviji. Razumljivo je, da je imela ta propaganda na ta način ponekod tudi velike uspehe.

Čas bi že bil, da nastopijo vse prizadete države na najbolj odločen način proti rovanju madžarske vlade in še bolj odločno proti njenim plačancem.

Madžarski ministrski predsednik o vnanji politiki

BUDIMPEŠTA, 24. Ministrski predsednik Teleki je govoril v komisiji za vnanje stvari o vnanji politiki madžarske vlade. »Skrat« sosednjim državam — je rekel — so bili vzpostavljeni, posebno na gospodarskem polju, veliki težkosti vseh delov, da so naši bratje, ki so nam bili odprti, še vedno potlačeni. — Glede vpliva drugih držav na Madžarsko, je izjavil Teleki: S strani Francozov je bilo naravnost nekoliko korakov, katere smo sprejeli z zadovoljenjem. Francija nas je podprla na velikem polju, tako na polju preskrbe s premoženjem. Druge vevetnosti in podpiranje komisija kažejo dobrohotno zanimanje za Madžarsko na gospodarskem polju. Kar se tiče Avstrije, se deli na naše strani vse mogoče, da bi se vzpostavili mirni odnosi, čeravno nam je to zelo težko zaradi različnega stališča sedanje avstrijske in madžarske vlade. Glede zapadne Madžarske, upam, da se bomo mirnim potom sporazumeli z Avstrijo. Odnosi z nemško državo so zelo dobri. S Poljsko smo še vedno

v starih dobrih odnosih. — Ministrski predsednik je zaključil s spodbilo, da bo grof Csaky prevzel v kratkem listnico ministrstva vnanjih stvari.

Slovo Aleksandra Basal

SARAJEVO, 23. Ob zapustitvi Bosne, oziroma Bosne in Hercegovine, je postal regent Aleksander to le slovo: »S katerimi občutji sem prišel v Sarajevo, sem rekel snovi u zdravici. Vedel sem, da sem govoril iz srca vseh, ki iskreno ljubijo to zemljo, ko sem poudarjal svojo željo, da se da vsi rami ob rami na skupno narodno delo. Odhajajo iz Sarajeva nahajam v ljubezni, s katero me je narod že od prihoda v Bosno tako obilno zadolžil, mnogo jamstva za našo bodočnost, a posebno za bodočnost Bosne in Hercegovine. Že drugič sem v vašem glavnem mestu, a še nisem mogel iti skozi deželo. Želim, da bi imel čim prej priložnost za to.

Take Jonescu v Rimu

RIM, 24. Včeraj je prisel v Rim romunski minister Take Jonescu. Listi pripisujejo temu prihodu veliko važnost, da je prišel Take Jonescu v Rim, da vpliva na ministra vnanjih zadev Sforzo, naj bi zavzel bolj popustljivo stališče nasproti Jugoslaviji.

»Obisk romunskega ministra — pravi list — ima veliko politično važnost, bodisi vsled tega, ker želi Take Jonescu utrditi politične vezi med Romunsko in Italijo, bodisi vsled tega, ker je prišel v Rim ravno v času, ko se ustvarja »Mala ententa«, katere nameni nasproti Italiji in Franciji so zelo misteriozni. Mi, ki smo vedno trdili, da ne more biti italijanske politike na Jadranu brez tesne vezi z Romunsko, lahko izrazimo svoje presenečenje vsled dejstva, da se Romunska pridruži novemu češkemu in jugoslovanskemu paktu. Upati bomo, da se bo zjasnilo vse, kar je temno, in da bo sestanek prinesel gotove sode. Želimo medtem, da bi ta sestanek doprinesel k razbistritvi glave ministra Sforze, kateri se prav malo razume v balkanska vprašanja.

Italijanska ljudska stranka nasproti razmeram v zasedenem ozemlju in predložitvi pogajanjem z Jugoslavijo

RIM, 25. Na včerajšnji seji se je ministrski svet bavil z ukrepi, ki se morajo ukreniti vsled zadnjih dogodkov v zasedenem ozemlju in v Italiji. Ministrski svet je med drugimi sklenil, da se morajo vsled zadnjih dogodkov poostri kazni za neupravičeno nošenje orožja. Govorilo se je tudi o stališču, ki naj ga zavzamejo zasedbene oblasti nasproti zadnjim dogodkom v zasedenem ozemlju, posebno v Trstu in Puli. Zanimivo je, kakšno stališče zavzame nasproti razmeram v zasedenem ozemlju italijanska ljudska stranka. Njeno glasilo »Corriere d'Italia« piše med drugim, govore o včerajšnji razpravi v ministrskem svetu: »O tržaskih in puljskih dogodkih ni imelo ministrstvo za notranje stvari davi še dovolj natančnih vesti. Toda gotovo vlada ni zapustila izpred oči potrebne proučitve stanja v »Julijski Benetiji«, ki se že nekaj časa sem silno postrojuje. Slovanska gibanja, ki se skrivajo, ljubezno sprejeto, pod socialističnim plaščem, če že ne predstavljajo nevarnosti, je vendar takšno, da zahteva odločnosti in strogih ukrepov. Mnogo točkov italijanske politike v »sredstvih krajih« se mora izpremeniti na boljše, ker drugače se lahko pripremi na mnogo žalostna presenečenja za dan, ko bodo mogle, po dokončanem preminem režim, organizacije mešane sestave in sumljivega proizlaka prav lahko izkoristiti liberalnost italijanskih zakonov.

Okrožnica italijanskega ministra vnanjih stvari o Zvezi narodov

RIM, 25. Minister vnanjih stvari Sforza je poslal vsem italijanskim diplomatskim zastopnikom v inozemstvu okrožnico, kateri je priložen en izvod pogodbe glede Zveze narodov, ki je stopila v veljavo 1. januarja. Okrožnica polajunje sestavo in namene Zveze narodov, katere naloga je, da prepreči reševanje sporov potom oborožene sile. Minister prosi diplomatske zastopnike, naj javijo uradu za Zvezo narodov pri ministrstvu vnanjih stvari, vse zakonodajne in vladne ukrepe z obzirom na to pogodbo, ki se ukrepejo v državah, kjer se nahajajo, kakor tudi sklepe dogovorov, stališče raznih strank in oseb nasproti Zvezi narodov itd.

Prihodnji sestanek vodstva ital. socialistične parlamentarne skupine v Trstu

RIM, 25. Včeraj se je vršil sestanek vodstva socialistične parlamentarne skupine. Razpravljalo se je o gibanju kovinskih delavcev in o zadnjih izredih. Prihodnji sestanek bo v Trstu 5. in 6. oktobra.

Po dogodkih v Puli

PULA, 24. Danes vlada po mestu popoln mir, ki ga vzdržuje ogromen vojaški aparat. Že jutraj se je delavstvo zbralo v vrtu pred požiganim poslopjem Delavske zbornice in sklenilo zapustiti delo, katero se bo začelo šele jutri. Razen poži Delavske zbornice in razredanja uradništva in listarne lista »Il proletario« so »fasiisti« vdrli tudi v stanovanje voditelja puljskih socialistov Poduje, proti kateremu se je pred kratkim vrnila v Trstu razprava. K sreči je bil Poduje s svojo družino odsoten. Napadali so uničili vse, kar so našli v stanovanju, tako da je revež sedaj na cesti. Na razvalinah socialističnih sedežev so »fasiistovke« dvignile italijansko zastavo.

Oblasti so aretirale veliko oseb, o katerih pravijo, da so osumljeni... streljanja na ubitoga orožnika, za katerega družina se zbira darovi. »Fasiisti« pravijo, da jim je dal povod za požigane poslednji napad lista »Il proletario« na njihovega voditelja Musolijaja, ki je bil prišel iz Trsta v Pulo, kjer je 21. t. m. slavil v svojem govoru doseženo »fasiistovsko« delovanje. Drugi dan po priobitvi onega članka v listu je prišlo nekoliko »fasiistov« v uradništvo in vprašalo po ravnanju lista. Ker ga sedaj ni bilo tam, so ljubili, da se povrnejo in so napisali pred vohod na ploščo nad vratih razne grožnje na račun socialistov, ki so jih imenovali Jugoslovence.

Bivši italijanski ministrski predsednik Nitti kliče Ameriko na pomoč

NEW-YORK, 24. »Associated Press« objavlja pogovor svojega poročevalca z bivšim italijanskim ministrskim predsednikom, ki je izjavil, da se po svojem odstopu ni vtičal v razvoj dogodkov, omejujoč se na lojalno in iskreno podpiranje delovanja svojih naslednikov. Na vprašanje, kakšno se njegove misli o udeležitvi mirovni pogodbi, je bivši ministrski pred. Nitti izjavil, da imajo Zedinjene države moralno dolžnost zastaviti svoj vpliv v tem oziru. Dve najvažnejši vprašanji za Italijo sta jadransko vprašanje in vprašanje prehrane. Bivši ministrski predsednik je izrazil svoje zaupanje v bodočnost Italije. Glede gubnovite Evrope je izjavil, da bodo morale v ta namen zastaviti vse državne vso svojo moč. Naj Zedinjene države — je zaključil Nitti — pomagajo ljudem, ki so voljni zastaviti svoje moči v ta namen. Preveliko me je že dobila morala nasilja, da bi ameriška demokracija ne čutila potrebe novega življenja.

Zaveznika politika nasproti Rusiji in ameriškim časopisje

NEW-YORK, 24. Zelo zanimivo je zaledovati pisanje ameriškega časopisa o politiki nasproti Rusiji sedaj, ko so zaveznice države potom svojih merodajnih oseb določile svoje stališče nasproti rusko-poljskemu vprašanju, oziroma nasproti Rusiji.

»Stališče, ki ga je zavzela francoska vlada nasproti Rusiji — piše »Boston American« — je napadno, toda deloma upravičeno po teh le dejstvih: Carjeva vlada je dobila od Francije kot posojilo nekoliko bilijonov frankov; sovjetska vlada, ki je prevzela mesto prejšnje vlade po državnem prevratu v Rusiji, noče priznati dolga. Francoski politiki in finančniki želijo vzpostaviti kakšne-koli vlade, carske ali ne, ki bi se odločila za priznanje francoske terjatve.

Stališče, ki ga je zavzela vlada Zedinjenih držav nasproti Rusiji je napadno, akor je tudi francosko stališče, toda ne more se upravičiti z nobenim prejšnjim dogodkom. Carjeva vlada ni kratkotrajna Kerenskijeva vlada ste sklenili pogodbe za posojilo nekoliko sto milijonov dolarjev — skromna svota, če se primerja s svoto vojnih posojil — in sovjetska vlada ni nikdar odklonila priznanje tega dolga, pač pa se je ponudila, da ga plača. S te strani torej ni nobenega vzroka za kak neupravičeno Zedinjenimi državami in sovjetsko republiko, ki ni nikdar napadla ali poizkušala varati Ameriko. Amerika nima torej nobenega upravičenega vzroka za sovražno politiko nasproti ruski republiki in privatna vojna predsednika Wilsona proti sovjetski Rusiji se ne more nikakor upravičiti. Dva ministrska predsednika se pušata voditi po splošnem mnenju, ko odločata o svoji politiki nasproti Rusiji: Lloyd George in Gidoliti. Predsednik Wilson bi moral slediti njihovem primeru.

Kar je Evropi nujno potrebno, je mir in omogočitev zopetne posetive narodov mirnemu trgovinskemu in industrijskemu delu, od katerega sta odvisna mir in blagostanje narodov.

Proglas indijske pisateljice na vse žene sveta

PARIZ, 23. Indijska pisateljica Chandra Sen, ki se nahaja že nekoliko časa v Rimu, je naslovila proglas na vse žene sveta. — Proglas pravi:

»Azija, mati vseh kultur, mora biti mati vseh bodočih svobod. Vzhod se vzbuja in sufražističsko gibanje je šele v svoj prvi leti; prvi vzhod prave svobode, ki bo klonovni zrak vseh kontinentov in bo izbrženo izsilil s celega kulturnega sveta, grej zego se mišči, vse zastarelosti in suženjstva.

Politična in socialna svoboda morata korakati skupaj. Smatrajoč, da se more močiti napredek države po meri vzgoje njenih žensk, vidim v Aziji dajajo bodočnost. Pred šest leti, ko je bila Indija zibelka kulture, so imeli moški in ženske iste pravice in enako oblast. Istotestno s postopnim zmanjševanjem ženskega ugleda, je začel tudi ugled naše velike države postopno in neizogibno padati.

Sedaj postaja gibanje za emancipacijo bolj silno in nevdržljivo. Ono bo potepalo in zmrvilo vse predsodke. Ko bodo ženske iz Vzhoda zmogovito zopet ubrale pot, ki jim je začrtana po državnih zgodovini in po naših tradicijah, se bo Indija zopet dvignila do svojih višav mračnih dob. Zene vsega sveta imajo z nami isto mislo in iste koristi. One dajejo življenje in imajo torej pravico, da je ohranjajo in izboljšujejo do življenja vseh nas. Mir je cilj, za katerega morajo delovati vse žene!«

Povodenj v ravnini ob reki Pad

TURIN, 25. Reka Pad, ki je narasla vsled prička vode iz Dore in Orco, se je izlila pri

Chivasso ter je poplavlila širok pas obdelane zemlje. Voda sega pri mnogih hišah do prvega nadstropja. Človeških žrtev ni. Zeleniška služba na progi Torrepellico-Ceva-Ormea-Aosta-Ciré je pretrgana.

Velika avtomobilska nesreča na Trenlinskem

TRENT, 24. Neki avto, ki je peljal 9 oseb, je padel na poti v Rovereto na Ogurški planoti z višine 70 metrov. Pe oseb se je ubilo pri tem padcu.

Stavka angleških rudarjev odložena za en teden

LONDON, 24. Konferenca rudarskih delegatov je sklenila, da se odloži stavka rudarjev za en teden časa.

Vesti iz Jugoslavije

Bodimo dobrovoljci! »Slovenec« je priobčil naslednji poziv na naslov rojakov v SHS: Ko smo skoraj na tem, da praznujemo dveletnico svoje mlade svobode in ko izgleda obetno naše države popolnoma osigurano, smo prisiljeni, da kličemo: Bodimo dobrovoljci! Ne, ker bi hoteli boj ali ker bi iz bojažljivosti zbirali dobrovoljce, temveč ker vidimo vsesplošno pomanjkanje onega duha in one volje, ki je edino rešila, kakor so to dokazali ravno dobrovoljci.

Spominjamo samo na katastrofalno leto 1915. Obupno zmagovito je bilo tedaj na vseh bojiščih orozje centralnih držav in le pešica kot kremen trdih rodoljubov je še ostala zvesta veri v našo osvoboditev. Ta visoka potesta vere je otvorila čudež, je, kakor pravi sv. pismo premaknila goro in dosegla smo svobodo in ujedinjenje. Jedro v tej peščici rodoljubov pa so bili dobrovoljci in zato kličemo: bodimo dobrovoljci!

Prišli smo tako daleč, da moramo jadransko vprašanje braniti že na Koroskem in v Albaniji. Vrh vsega pa se pletejo okoli naš zanjke in na Madžarskem rožlja Horthy že mesce z orožjem. In da je tragika popolna, se najde med nami vedno ljudi, ki ravno v najbolj kritičnih trenutkih izjavljajo nemire v lastni deželi. Na aneksijsko Reke je dala domovina samo en odgovor — punt hrvaških kmetov.

Važno je, da nimajo naši ljudje cilja pred seboj, da jim ni obli interes važnejši, nego privatni. To žalostno resnico moramo konstatirati dnevno in ne samo pri priprostem kmetu, temveč tudi pri inteligenci. Razlika je le malenkostna. Kmet se ne tiče, kar se odigrava izven mej njegove vasi, inteligenta pa nima smisla za stvari, ki direktno ne zadevajo njegovega plemena in koristi njene stranke. Toda naše nesreče se ni konec. Med nami žive ljudje, ki se ponajajo s svojo negacijo narodnostne misli, ki ravno sedaj na ljubljanskih ulicah kriče po revoluciji in se trudijo na vse kriplje, da ustavijo s strikami naš državni aparat.

Bratje, bodimo dobrovoljci, ker drugače propade naša stvar. Mi zaupamo v zdravo in svežo silo našega naroda in zato vemo, da bo naš narod kot tudi sedanjemu položaju. Ali naša vera mora preiti v narod, vse narod mora misliti kot dobrovoljce. Z vsemi silami je treba delati za to vero, z vsemi sredstvi uničiti onega, ki ubija to vero.

Bodimo dobrovoljci, ki gredo za svoje ideale čez drn in strn, ki se ne ozirajo na levo in ne na desno, dokler ne dosežejo svojega cilja. Samo tako je zmagati mogoče, ne pa z zabavljanjem.

Bodimo dobrovoljci, ki se neumorno bore za svoje svetline. Bratje, verujte, tudi dobrovoljci so imeli več ko enkrat vzrok, da bi obrnili vsej domovini hrbet. Ne samo, da niso dobili priznanja za svoje zasluge, tolko da niso bili kaznovani za svoje rodoljublje. In vendar so ostali dobrovoljci, kar so bili, dragulj med patrioti, fundament države.

Bodimo dobrovoljci, revolucionarji našega nrtvila. Nas ne ubija toliko zunanji sovražnik, kakor naša nezavednost, naša indolencia in naša apatija. Vse to se mora nehati in mora se končati skoro, ker na pragu so odločilni dogodki. Nikdar več se ne sme zgoditi, da bi domovina na velike dogodke odgovarjala z molkom. Če ne drugi, tedaj moramo za odgovor poskrbeti mi, ki imamo smisel za dobrovoljce. Ustariš se pa ne smemo niti tega, da vplivamo z vsemi sredstvi na javnost, da se našemu glasu odzove.

Bodimo dobrovoljci in sicer bodimo takoj! Svoboda so dali oni, ki so bili v najtežjih trenutkih dobrovoljci in ne stitji, ki so pili ob prevratku.

Kdor ima jasen cilj pred seboj, kdor zna, ta ima smisel za dobrovoljce. Kdor pa je tudi tako posten, da hoče do cilja, pa naj bo pot še tako nevarna in trnjeva, ta je dobrovoljec. In kdor nadaljuje pot do konca, pa naj vosenokoli kriči drugače, ta je vzor dobrovoljca. Bratje, ali morete odredi svoj vstop v dobrovoljce, ali morete zagovarjati zakrknjenost, da najvišja ideja jugoslovanskega naroda ni naša v vas pristaja?

Na zemlji se odigravajo veliki dogodki, vredni velikih ljudi. Tužna nam majka, če so nam tako nepoznani in če je med nami samo malih mnogo, onih, ki se boje dobrovoljstva.

Živila aprovizacijske komisije za teden od 27. sept. do 2. oktobra 1920.

(Preštevati se šteje 24. nove živilske izkaznice.)

Na odmerke:

Sirkova moka: 50 dkg po 0.90 kg;

(Testenine): 50 dkg po 1.90 kg;

Riz: 25 dkg po 1.50 kg;

Sladkor: 10 dkg po 6.10 kg;

Olje: 20 cl. po 8.30 lter.

Posestniki abozišniških izkaznic imajo pravico samo do nakupovanja sladkorja.

Opozarja se, da se bodo razdeljevale 1. oktobra začasne izkaznice zelene barve za kruh.

Sedanje komunizirane račune izkaznice ostajo v veljavi do 30. oktobra. Po tem bodo lahko predajali pomanjkanje izkaznic krstnemu uradu (ul. Cossa di Rispardo št. 13, II., soba 6.) do 10. novembra. Po tem času se ne bodo več sprejemale.

Domače vesti

Zopet zaplenjen. Zopet je posegla po našem listu stroga roka cenzure: včerajšnje izdanje je zaplenila radi kratkega spomen-spisa povodom obilnice smrti v Sardiniji preminulega župnega upravitelja Josipa Flego. Vemo, da je od nekeje zapljal oster veter in s skrajnim duševnim naporom skušamo, da bi jadra svoje ladje prilagodili — vetru. Kakor pomorščak na morju, ki suče svojo ladjo sem in tja, da bi jo resil iz viharja. Ne koristi. Elementi! hoče imeti svojo žrtev. Tu stojimo obupno in se ogledujemo, smo-li res pod upravo države, ki se s ponosom označa kot dom svobode in deželo — svobodnega tiska. In vprašujemo se: o čem naj pišemo, da bomo mogli izraziti svoje mnenje? O čem moremo se odkrito izpregovoriti, četudi rahlo besedo, ne da bi bili v nevarnosti, da nas poleg moralne zadene tudi občutna materialna škoda? Obistniski pa naj razmišljajo, da-li se s tako strogo gostjo ne oddaljujejo od cilja?

Dr. Ivan Zucco. Odvetnik v Puli, in bivši deželni odbornik ter istrski poslanec, kateremu so — kakor znano — »fasiisti« ob priliki požiga »Narodnega doma« v Puli razdeljali odvetniške urade in stanovanje in je moral nato oditi v Jugoslavijo, je bil te dni imenovan za jugoslovanskega člana reparacijske komisije na Dunaju.

Spomini na Julijake dogode. Včerajšnji »Lavorator« prinaša iz Pule dolgo poročilo o požigu »Delovne zbornice« in drugih pustosenj. Ko smo čitali to poročilo, so se nam oživljali spomini na dogodke v Trstu dne 13. julija in iz naslednjih dni. O požigu rečene zbornice piše: »Proti polnoči so orožniki v uniformi in civilu, častniki, finančniki, stražniki in tudi vojski napadli »Delovno zbornico« v ulici Besenghi. Prva detonacija je bila mogočna in je bila povzročena od vržene bombe proti — kakor se zdi — vratom. Malo trenutkov na to je izbruhnil požar in iz brzine, kakor so se plameni dvigali iz poslopja, je sklepali, da so napadale razlivali bencin in druge vžigalne tekočine. Sledilo je potem sedem ali osem detonacij gotovo vsled bomb, vrženih od »fasiistov« in družbe. — Nižje doli: Nasi nasprotniki govore, da se je našla izdatna množina razstreljivih snovi. Moremo zagotoviti, da nikakor ne odgovarja resnici. Kar se tiče trupa ubitega (brigadirja), je pozitivno ugotovljeno, da ste bili v njegovih žepih najdeni dve bombi. — Tako poroča »Lavorator« — seveda med mnogimi drugimi podrobnostmi — o požigu »Delovne zbornice« in drugih dogodkih v Puli. Citirali, kaj pravite, ali ne bi zasledili mnogokaklo analoško med Pulo te dni in Trstom z dne 13. julija? — Ali se vam ne vzbujajo spomini na vse tisto, kar se je dogajalo onega dne, oziroma one noči, in kako se je pisalo in kričalo naslednje dni po časopisih? In kak vtis je napravila na vas pisava »Lavorator«? Ne moremo trditi, Bog ne daj, da bi se bil pridružil vsem tistim obdolžitvam nacionalističnih listov. Pač pa je omenjal, da »se govori«, da so se »Narodnega doma« metale bombe in da se je streljalo. Na sploh se nam je zdelo, da se je socialistično glasilo postavilo na stališče, kakor da se to njih ne tiče, ker da so to le pehavanja med dvema nacionalizacijama, od katerih ni nobeden boljši od drugega. Sedaj pa občutijo na lastni koži — resnici! Da je tedaj socialna demokracija izrekla odločno in grozovito besedo: Tako ni prav, to ni dopustno v 20. stoletju napram nikomur in da je slediti tudi primerno odločen nastopi morda, morda ne bi se bilo dogodilo marsikaj, kar se je dogajalo pozneje do današnjega dne...

Slovenske srednje šole — v Luni. »Goriška Str.« piše: V Gorici ne smejo biti slovenske srednje šole, ker bi bila italijanska reč kljub vsem topovom, strojinam in puškam iz Italije v nevarnosti. Kje pa? V zadnjem času so govorili, da bodo slovenske srednje šole v Ajdovščini. To bi sicer bil za Italijane vsled daljave od goriškega mesta že dovolj varno. Toda v Ajdovščini nimajo prostorov! Kaj začeti? Drugod v slovenski deželi tudi ni primeren prostorov. Najbolje bi bilo in za Italijane v Gorici najbolj varno, ko bi slovenske srednje šole prenestili s kakim rimskim ministrskim odlokom v Luno. Tam je kovač, ki prav rad odstopi svoje velike prostore za šole, tam bi se dobili prostori tudi za konvikti. Pravijo, da je slavni italijanski znanstvenik Marconi že v zvezi s kovačem v luni z brezličnim brzojavom. Kovač daje že odgovore: —! Ako se posreči, da bi na kak način mogli spraviti še profesorje in dijakje v Luno, bi bilo to vprašanje rešeno in pariska konferenca bi se lahko veselila velikih uspehov svetovne vojne. To bi bilo tudi povsem v zmislu goriških Lahov, ki pojejo v neki pesmi, da so zvezde in da je luna slovenska, če Gorica da je laška! Tako bi se hkrati tudi izpolnilo, da niso resnične trditve, ki se vedno bolj cujejo med slovenskimi izobraženci in med ljudstvom.

Novi urnik. Ki je tukaj že vpeljan, se vplelje v Jugoslavijo šele 1. oktobra. Toliko na znanje kritičnem zaradi zerednih železnih zvez v Ljubljani.

Poslovanje pri jugoslovanski delegaciji je — neprimerno. Objavljamo ta dopis, naslanjajoč ga na merodajno mesto: Gospod urednik Prosim Vas, da objavite teh par vrstic, katerih namen je doseči redno in hitreje poslovanje pri jugoslovanski delegaciji v ul. S. Giovanni 16. Moj namen ni, da bi koga žalil, in tudi ne morem trditi, da je poslovanje pri italijanski delegaciji v Ljubljani morda hitreje; ugotavljam samo, da je poslovanje pri tukajšnji jugoslovanski delegaciji neprimerno in pretehtam v imenu mnogih proti temu, kakor bom tudi v Ljubljani protestiral, če se mi zgodi pri italijanski delegaciji isto, kar se mi je zgodilo tukaj. (Zgodilo se mi bo brzokotno, ker se zdi, da je ta nered — drugače se ne morem izraziti — samo

PODLISTEK

Branka.

Avgt. Senoa. — Posl. M. C. — E.

»Treba priznati,« je rekel grof, »da je to jako dober in praktičen način, in bilo bi dobro, da bi tako delali tudi drugi učitelji in učiteljice.«

»Res je, gospod grof,« je pritrdil župnik z glavno; »ali, na žalost moram reči, da je precej učitelj, ki svojo vzvišeno prosvetno nalogo smatrajo le za rokodelstvo in hvaležo Boga, ko so predpisane šolske ure minile, in se dalje ne brigajo za otroke; ali največja pogreška je, da mnogi učitelji pripovedujejo otrokom o astronomiji in anatomiji; ne gledajo pa na razvoj in oplemenjevanje otroškega srca. Kaj koristijo potem vsi lepi zakoni in naredbe na papirju? Na srečo se more vendar reči, da nastaja proti temu neka reakcija ter da so mnogi prosvetitelji ljudstva ubrali povsem zdrav pot brez nikakega humbuga in slepanja. O tem sem se sam uveril na svoje oči. Gledati so,

da jih otroci užjubijo, in ne, da se jih boje. Tako so pogledali otroku v srce in morejo po-prevideti, kar je krivica ter probati v otrokovi duši, kar dremlje. Po mojem mnenju je tako oplemenjevanje prava ljudska izobrazba. Tudi Branka, daš se mlada, je ubrala tako pot. Čudim se, kako more biti deklica v teh letih tako resna. Sicer ponavljam, presvetli gospod, zopet svojo prošnjo. Pridite na izpit, tu boste čutili in vedeli, koliko je vredna mlada učiteljica. Prosim vas, pridite! Saj ste vi patron jalsvaški! Ali pridete, gospod grof?

»Nikar, župnik,« se je branil Belizar, »saj veste, da nisem prijatelj javnih parad in da se ne kažen rad med ljudmi.«

»Ali, gospod grof,« je prigovarjal župnik, »ne vem, zakaj bežite od ljudi. Jalsvevaš vas visoko cenijo in ne morejo vam dopovedati, kolika žast bi bila to za vas, da se polkizate med njimi v šoli. Saj je tudi vaš pokolič, o gospod grof, prihajati vsakokrat k izpraševanju ter je brez ozira izbrali ali grajat učitelja in učence, kakor je že lodo zaslužil. Prosim vas, gospod grof, dajte mi roko, da pridete.«

Belizar se je obotavljal nekoliko časa, sled-

nile pa se je odločil, podati župniku roko in rekel čalec se:

»E, če se vašega napada že ne morem drugače rešiti in če je moj pokolič oče tudi zahajal na jalsvevaške izpite, pa bodi vami! Pridem; ali vedite, da nisem optimist v

razjemna represalija.) — Ko se mi je po dolgem moločevanju posrečilo dobiti od tukajšnje kr. kvesture potni list čez demarkacijsko črto sem se napotil v petek jutraj ob 730 na stopnice jugoslovanske delegacije z upanjem, da bom naslednji dan, t. j. v soboto odpoštoval. Zelo sem se varal! Danes, ko to pišem, je sobota — in v žepu imam še vedno potni list — s posebno fotografijo, 60 lir — a brez sakrosanknega — vizuma. V petek sem čakal od 730 do 12. Opoldne so nam izdali takozvano »število« — z opazko, da pridemo v soboto brez lovilke čakanja s stopnic v predstobo delegacije. Zapustil sem v petek ob 12 stopnice in dobilena — številka je ublažila mojo fizično bol, ki sem jo prejel v prokleti »fili«. Naslednji dan prikorakam — seveda s »številko«, ki sem jo skrbno nosil v predstobo otvorišča urada. Kakor v petek, tako tudi v soboto so ljudje prihajali s »številko« in brez »številke«. Ko sem šel stal na stopnicah, se postavi predme krepak mož. Jezilo me je — in povedal sem mu, da jaz imam »številko«. Koliko je bila vredna moja »številka«, ki sem jo skrbno nosil v fustici od petka do sobote, mi je povedal ta mož na moje protestiranje z besedami: »I numeri ricevono i deboli — i forti hanno le braccia«. (Številke dobivajo slabši — junaki imajo roke.) Na ta odgovor sem obupal nad svojo »številko« in začel sem tudi jaz z vso silo pritisniti proti vratom. Posrečilo se mi je priti do vrat in kmalu na to v urad. Zmagoslavno grem do uradnika, prepričan, da za »bi moje potno dovoljenje zakrament svetega vizuma! Uradnik me vpraša ali imam »številko«. Izročil sem mu na belem papirju napisano številko 11. Uradnik mi je vzel številko 11 na belem papirju in mi izdal številko 24 na rdečem papirju. Dosegel sem v soboto isto kar v petek — obljubo, da pridem gotovo v ponedeljek brez boja do prokletega — vizuma! Vzel sem obljubo na znanje in rdečo »številko« 24 v žep in odšel brez protestiranja — ker je v soboto od 11-12 vladala v sobah delegacije prava — anarhija. Kakor je ravnal ta dan on mladenič, ki je dodeljen kot sluga delegaciji, s strankami, me je sram povedati. Njegovo ravnanje je bilo brutalnejše nego ravnanje krčmarja s pijancem, ki v njegovem lokalu razsaja in noče plačati.

— Pripominjamo, da prihajajo tudi v naše uredništvo vsak dan ljudje, ki se pritožujejo nad postopanjem omenjenega sluga pri delegaciji. Vemo, da ima ga delegat veliko in preveč dela in da dela vse mogoče, da bi ugodil ljudem, a je naval na delegacijske urade tako velik, da je redno poslovanje skoraj nemogoče, toda vendar ga prosimo, naj bi ukrenil potrebno, da bo konec vsaj pritožb o slabem ravnanju z ljudmi.

Istrsko učiteljsko in Camara di lavoro. Osrednji odbor istrskih učiteljskih društev je imel 1. t. m. sejo, na kateri so razpravljali o nekaterih zanimivih točkah. Sklenili so izdati za slovensko in hrvaško mladino skupen »Omladinski list«, ki se ima pisati v ekvivalenčni zato, da bo ustrečno tudi slovenskim čitateljem. Dalje, da se za vsak okraj ustanovi posebno učiteljsko društvo, ki naj se bo bavilo s vprašanji, nanašajočimi se na dotični okraj, dočim ostanejo vsa skupna in načelna vprašanja prepuščena Zvezi. Glede znanega konflikta s Camero di lavoro izjavljajo v 4 točki poročila: »Po priznanem konfliktu z delovno zbornico, ki jo je divno razkazival, se zaključuje, da ni več vstopiti vanjo na noben način.« Učiteljski List piše o tem konfliktu v svoji zadnji številki, da stvar še ni toliko dobrežala, da bi smela pred široko javnost in se veselo tega odlaga vsako podrobnejše pojasnilo na poznejši čas!

Iz »Tržaške posojilnice in hranilnice«. Opozarjamo združbenike Tržaške posojilnice, da naj pri- nesejo v posojilnični urad, ul. Torre bianca 39/II, zadružne knjizice, da se kontrolira in primerja stanje dolga posameznikov. Ako se kateri dolžnik namerava siliti, se moti! Doseže le to, da ga bo posojilnica tožila za ves znesek, ki je napisan na menjici ali na zadolžnici, ne oziraje se na že odplačane svote, ter bo zahtevala takojšnje plačilo dolga.

Angleški in francoski začetni in nadaljevalni tečaj in posebni tečaj za deca v Trstu, ulica G. Boccaccio 3, vrata št. 14 (blizu južne postaje). S prvim oktobrom se odpre več tečajev za angleški in francoski jezik. Pouk se bo vršil vsak dan od 22. Vpisovanje vsak dan. Opozarjajo se vsi stari učenci, kakor tudi tisti, ki so se bili vpisali na Acquedotto 20, da so ti tečaji premešeni od tam v goščenovano ulico.

Vzpostavitev železniškega prometa z Vidmom in Benetkami. Na pontebški progi je vzpostavljena vožnja med Gemono in Casarso. Vsled tega se zopet prične tudi promet na progi proti Vidmu in Benetkam čez Videm - Gemono - Casarso.

Uradne vesti

Plačevalcem najemniškega davka. Tukajšnja davčna uprava nam je poslala: Predpisane izjave za dmero hišnega najemniškega davka in 5% davka na najemnine se morajo predložiti davčni upravi: a) od vseh hiš, ki se nahajajo v mestnih okrajih V. (Barriera vecchia), VI. (Sv. Jakob), na Kladinu, v Carbi z g. pri Sv. M. M. z g. za leti 1921 in 1922 v zmluzi zakona od 12. julija 1899 B. L. I. št. 120 in od 28. decembra 1911, B. L. I. št. 242, b) od poslopij, ki so v najemu in ki se nahajajo v predmestnih okrajih Sv. M. M. sp., v Roculu in v Škledju pa samo za l. 1921 v zmluzi zakona od 9. februarja 1822, B. L. I. št. 17 in zakona od 28. decembra 1911, B. L. I. št. 242, in sicer najkasneje do 31. oktobra 1920.

Navodila za borbo proti mišim in pogodbam. Ze nekaj časa je, odkar se je ugotovila prava poplava našega mesta od miš in podgan. Ne samo da jih je v obilnosti po javnih poslopijih in posebno po bolnišnicah, temveč se nahajajo povsod in zelo čisto se videvajo pri belnem dnevu po ulicah.

Znana je zveza med podganami in žužki. Čeprav ni nobenega vzroka za bojazen, da bi se ta strašna bolezen razširila, je vendar potrebno v sedanjem hipu, ko so bili ugotovljeni na Reki 4 stučasti bubonske žužki (ki je bila prenesena po morju iz Balka), da se organizira energična borba za uničenje teh nevarnih žužkov.

Mestni fizikat smatra radi tega za svojo dolžnost poučiti vse prebivalstvo o tem, kako je treba postopati, da se zažre čim več miš in podgan.

Zatiranje miši po javnih poslopijih spada med dolžnosti zdravstvenih oblasti. V to svrhu je bilo ukrenjeno potrebno glede bolnišnic, in na- daljini ukrepi se pripravljajo tudi glede učiteljskih kanalov.

Za zatiranje miši po praznih prostorih pa priporoča fizikat, naj se rabi barjev sulfat (barjeva sol). Nekaj sirkeve moke naj se zmeša v vodi, naj se doda nekoliko masti in za vsakega pet žlic te »polente« naj se denete dve žlici barjeve soli. Od takšne zmesi naj se potem napravi kroglice, ki jih je treba dati v prostore, kjer je mnogo miši. To delo je treba ponoviti 3—4krat. — Barjeva sol je strupena in radi tega jo je treba rabiti previdno in ne sme se jo staviti v stik z jedočo. Tudi jo je treba hraniti pod ključem.

Za zatiranje miši po stanovanjih, zaprtih prostorih je najboljšo, ako se rabi fosforovo testo. Koi kruha ali špeha se nimaže s tem testom in se dene na primerno mesto zvečer, jutraj ga je treba pobrati in vroči na ogenj. Poizkus je potem mora ponoviti tudi naslednje noči. — Ker se barjeve soli in fosforovo testo ne nahajajo v zadostni množini na tržaškem trgu, se prosijo lekarnarji in drogišči, naj se pobrižajo, da bodo lahko ustregli povpraševanju s strani občinstva. — Mestni magistrat v Trstu.

Društvene vesti

»Glasbena Matica«. Jutri, v ponedeljek, ob 19 odbovora seja v ul. Fabio Filzi št. 10.

Delavsko konsumno društvo pri sv. Jakobu razpisuje službo voditelja društvene gostilne. Prijave sprejema odbor do 10. oktobra 1920. Pojavnila se dobivajo v pekarni, ul. San Marco št. 15 od 16. do 18. ure in v društveni gostilni od 20. do 22. ure vsak dan, razen nedelj in praznikov.

»Glasbena Matica«. Skladbe, ki so namenjene za natečaj, (glej »Edinost« od 13. jul.) naj se pošljejo do 15. okt. t. l. na naslov: »Glasbena Matica«, via Fabio Filzi št. 10, Trst.

Iz tržaškega življenja

Roparski napad. Dne 20. t. m. je v Škrolji Sv. Peter št. 181 ob 18 uri zvečer spremenil 51 let stari Dominik Piacentini s svojim sinom Viktorjem g. Tomaža Zadnik in se nekoga drugega Zadnikovega prijatelja. Vsi stari so šli v vrt g. Zadnika v Škrolji hoteli nabirati kostanje. Enkrat pa vidijo temno postavlo katere skozi zida, ki je mejil Zadnikov vrt. Neznane je šel naravnost proti Zadniku. Ta ga je vprašal, kaj da dela sedaj v vrtu, a za odgovor je dobil od neznanca močan udarec. Zilovec je sedaj Zadnika pustil ter prijel z vso močjo Zadnikovega prijatelja. Zadnik videl, da neznanec misli resno, potegne svoj nož, da bi prestrašil napadalca. Napadalec je na to pobegnil. Zadnik in njegovi spremljevalci so se pa razšli. Okoli 20 po noči je pa šel Piacentini pred svojo hišo govorico. Pogledal je skozi okno in videl nekoga neznanu osebo. Naenkrat pa šli viti svojega sina na pomoč, kateri se je pripeljal s svojo materjo domov; šel je iskat v vrhu, da bi sama ne hodila po noči domov. Napadli so ju štirje roparji, med katerimi je Piacentini spoznal tudi napadalca mešarja Zadnika, iz vrta. Roparji so ju tolkli s pestmi in suvali z nogami na prav nečloveški način. Žena se je zgredila v luži krvi na tla, med tem ko se je Piacentini Viktor branil. Na tleh ležala gospa Piacentini je začela vpiti in klicati na pomoč. Roparji so med tem pobegnili. Oblasti so jih začele takoj pridno zasledovati ter so jih baje prijele. Aretirani so: Franc Micheluzzi št. 868, Rudolf Leghina št. 188, Ivan Kober št. 424 in Alojzij Gustinčič št. 393 vsi iz Škrolje.

Nevaren tat in dezertir prijet. Ze večkrat kaznovani Renato Montagna, dezertir, kateri je v mesecu decembru lanskega leta pokradel veliko zlatnine in bil po dovršenem činu v družbi s dveh prijateljev predan v jezuistične zapore, iz katerih se je rešil potem jako neumne zvižave. V noči od 24-25 septembra je zopet poizkušal svojo tatinsko srečo na južnem kolodvoru. V čakalnici tretjega razreda je bilo mnogo poltnikov, kateri so čakali na odhod nočnega vlaka. Ko so začeli potniki stopati v železniške voze, je nastala velika gneča, katero je Montagna porabil v svrhu svoje žepne talvine. Izmaknil je nekemu potniku listnico, v kateri je bilo okoli 400 lir, in druge važne listine. Ker pa pri činu ni bil dovolj previden, je potnik zapazil, da mu manka listnica in je dal takoj Montagno agetirati. Odpeljan je bil v zapore, kjer bo zopet premišljeval o svoji usodi in o izmaknjenih listnicah, kateri je bila zanj usodopolna.

Poizkušan samoumor. Včeraj jutraj okoli 12. ura dopoldne je bil poklican zdravnik rešilne postaje g. dr. Bruno Perle v ulico Sanità št. 16. Il. k. Angeli Cerne. Omenjena Cerne je zavila dolgo strupa, toda dognati se ni moglo, kaj za on strup je bil. Ko je prišel zdravnik na lice mesta, ji je izpral želodec ter jo rešil nevarnosti. Ne ve se, iz katerega vzroka je nesrečnica zavila strup.

Razne neizgode. — Dražil je psa. Collazzi Giulio, 18 let star, stanujoč v ulici Olmo št. 26 je dra-

žil psa. Pes ga je ugriznil v levo roko in mu povzročil precejšnjo rano. Na rešilni postaji je dobil Collazzi prvo pomoč in se potem vrnil domov.

— Franc Nebich, delavec, 33 let star iz Škledja št. 237 je pri nakladanju lesa zadobil poškodbo na desni roki. Trska se mu je zadržala globoko v meso. Zdravnik rešilne postaje mu je dal prvo pomoč.

Mesto maršale pila karbolno kiselino. Verginija Terosso, 54 let stara, stanujoča v ulici del Olmo št. 19, je vzele v naglici, ko je prišla domov, mesto maršale steklenico — karbolne kiseline. Naredila je par požirkov, a se v nekaj trenutkih zgledala nezvestavo na tla. Le hitra pomoč zdravniške rešilne postaje, kateri ji je izpral želodec, jo je spravila izven nevarnosti.

Odnečene srečke. Preteklo noč so neznani zlikovci vdrli v trgovino časopisov, lasti Riharda Murgurja v ulici Corso Garibaldi št. 21. Odnesli so mnogo srečk namenjenih za tombolo tukajšnje- ga italijanskega časnikarskega društva, in sicer od številke 39521 do 39595. Tatovom pa se uspeh tega zločina ne bo posrežil, kajti če bi bile številke od 39521 do 39595 izrečane, se uvede preiskava, kako je prišel lastnik srečke v njeno posest.

Vrezal se s steklenico. Dorighetto Dante, 20 let star, stanujoč v ulici Chiozza št. 18 se je igral s steklenico. Naenkrat mu steklenica pade iz rok. Dante je hotel steklenico še pravočasno vjeti, ker se je bal eksplozije. V steklenici se je namreč nahajal bencin. Steklenico je pa ujel prepozno; razbila se je, a Dante se je močno obrezal na prstih leve in desne roke. Na rešilni postaji mu je pobral zdravnik koščke stekla iz roke, ga obvezal in poslal domov.

Hišne preiskave. Včeraj so orožniki preiskali stanovanje Ivana Ferroglija na Greti. Pri njem so našli en samokres in eno puško avstrijskega sistema. Orožje so mu zaplenili, njega pa odvedli v zapor.

— Tudi v stanovanju Antona Cocorovetza so izvršili redari hišno preiskavo, pri kateri so našli pet puškinih nabojev, tri sablje in en bajonet. Orožje je bilo zaplenjeno, Cocorovetz pa aretiran.

Dopisi

Slovenske ljudske šole v Gorici. Pred ne- kolikodnevno smo sporočili, da je gorški magi- strat objavil, da se letos odpro slovenske ljud- ske šole. Gorška Straža — poroča:

Dolgo, dolgo časa že, od svojega drugega iz- hajanja nadalje je »Gorška Straža« zmiraj ki- čala po slovenskih šolah. To je bila njena glav- na programna točka, katere uresničenje je bila njena prva naloga in za katero je skušala alar- mirati ves kulturni svet. Slovenski narod se je po svoji razumnosti, pridnosti in vztrajnosti vzpel med številne kulturne narode, in nič ga ni bolelo bolj, kakor kadar mu je italijanska vlada zaprla šole in ga hotela poiliti sredi a- lfabete. Kakor ranjen tev je zatulil v vesoljni svet! Je res nekaj nerazumljivega, da mora kulturni narod med kulturnimi narodi kličeti po kulturi! In niso mu hoteli odpreti vrat do svetilske kulture! Pa se je skazal slovenski nar- od trdega, neizprosnega, jekleneega, ko mu je bilo treba braniti pravice svojega jezika, in ni odnehal tirjati slovenskih šol — dokler se ni tam v Trstu in Rimu nekaj zmehčalo, kakor sramo- mota, in so se po malem začeli pri vladavi zave- dati živci, ki jih delajo Slovencem v Pri- morju.

V soboto 18. septembra 1920. so po gorških vogalih prilepljali lepake, s katerimi je gorški magistrat naznanjal, da se s pričetkom šolskega leta odpro v Gorici tudi šole za otroke sloven- ske narodnosti. S tem je torej laški magistrat priznal slovensko narodnost v gorškem mestu. To je treba pribiti.

Ljudje so postajali pred lepaki, gledali, bra- hi, odhajali. Slovenci pa so se tam delj časa za- mujali. Eden je rekel: Vendar enkrat! drugi je rekel: Je vsaj nekaj tretji je rekel: Nekaj bol — in šlo je od ust do ust: V Gorici se odpro slovenske šole!

Na lepakih ni povedano nič jasnega, katere slovenske šole se odpro v Gorici, razvidni pa se iz vse vsebine, da gre tukaj le za ljudske šole. In tudi tukaj ni povedano, kako visoko bodo v svojih razredih segale te ljudske šole. Kdor je pazljivoš brah, da se odpro »anche delle classi con lingua d'insegnamento slove- na«, t. j. z lepaka doli obšutli mrzel curek. Odpro se torej v Gorici študi razredi s sloven- skim učnim jezikom. Torej ne cele slov. ljud- ske šole, ampak samo nekateri razredi! A zdaj pustimo to!

Vsi slovenski starši, ki imajo šoloobvezne otroke, so po zakonu in sicer pod kaznijo dol- žni, zglasti se določene dni z otroci pri šolskem vpisovanju.

Mislimo, da našim slov. staršem ni treba tega dvakrat reči, in da bodo vsi do zadnjega stori- lili tukaj svojo dolžnost. Saj so naši očetej dosti trpeli in naše matere dovolj solz prekle, ko so morali gledati kako minevajo leta, kako dorajajo in se starajo njih otroci brez šole, brez izobrazbe. Naš Slovenec je prestal v voj- ni dobi težke dneve brez kruha, a življenja brez šole ne prenese. Zato se gotovo nobeden ne bo dal šole klicati, ampak bo vsak čakal, da čim prej upiše svoje otroke v slovenske šole.

O dogodkih v Biljah, ki so zahtevali tudi slovenskih žrtve, je prejela »Gorška Straža« takši dopis, iz katerega posnemamo:

V nedeljo, dne 29. avgusta je bil v Biljah ples, ki se je zaključil o polnoči. Ko so godci odšli, zbrali so se prireditelji plesa pred neko kanošino z namenom, da preštejejo denar. Pred kanošino so prišli tudi Italijani in začeli brez povoda zahtevati fante in skakati na mizo, kjer se je preševal denar. Mladenci so se nato umak- nili v kantino, kamor so jim tudi Italijani sledili in kjer se je naganjanje nadaljevalo. To viden- so fante zapustili kantino in pred njo je pri- šlo do prerekanja. To je trajalo vse do 2. ure jutro, ko je, kakor trdijo očividci, potegnil neki v Mirnu zaposleni Italijan samokres in pri- cel streljati med fante. Isto sta storila za njim še neki italijanski vojaki in tenente. V silobra- no so se fante vrgli razjarjeni na napadalce, jih razorožili, ko jim je zmanjkalo streliva in jih krvavo prepleli. Od italijanskih strelcev je bil ranjen neki domačin, ki je potem umrl v bolnišnici, par pa jih je bilo zabodenih z nožem v hrbet. Naši fante niso rabili orožja, ker ga niso imeli in ker so bili samokresi, ki so jih izgrajali napadalcem, že prazni. Takoj po do- godku so se pojavili v vasi karabinjerji in de- tektivji, ki so aretirali po vrsti vse biljske fante, med njimi mnogo nedolžnih, ki niso i- meli s pretepom nič opraviti, jih vlekli in gna- li med neprestanim pretepanjem v zapore v Mirn, kjer so jim pobrali vse, kar so imeli pri sebi in jih pustili v sami spodnji obšeti. V zaporih so ljudi pretepli, da so enega izmed njih morali odpetjati v bolnišnico. Prepir in pretep so torej zaključili Italijani, med njimi v prvi vrsti neki maršal in mitrenski inženir. Če je bil tenente zadet od strela, je bil zadet od italijanske kroglice, ker so Italijani streljali v tem, kamor je bilo. — Tako je torej bilo. In kaj naj rečemo našim ljudem? Ne moremo jih dovolj opominjati, naj ohranijo mirno kri in naj se izogibljajo prikl, ki jih privedejo v nesrečo. Prirežite res prave veselice, kjer ne bo ob poznih urah plesov in alkohola.

Iz Trebich. Dramatični odesk priredi danes, v nedeljo, ob 1530 veselic. Na sporedu so med drugim 4 pesmi, igra »Ljubosumna žena« in »Eden izmed poštenih« (Ločitev) in deklamacija. Med pavzami svira domača godba. Prosi se za obilno udeležbo.

Iz Rihemberka. V nedeljo, dne 19. septembra 1920 so priredile naše vrle »Sokolice« splošen cvetlični dan v korist narodnim in šolskim namenom. Dosegle so časten, moralen in goloen uspeh. Na- brale so skupno na 12 nabiranih polah svoto L 14800, ki so jo porazdelile na pet delov po L 296: Za zgradbo »Sokolске doma« v Rihemberku, za tiskovni sklad »Edinosti«, za tiskovni sklad »Go- rške Straže«, za Ciril-Metodove šole v Trstu in za »Solski dom« v Gorici. Nabrale so: Angela Ci- gojeva in Dora Gerzejeva L 33150; Olijita in Ida Cebrovna ter Ida Ličnova L 21840; Ljodja Hme- lijakova in N. Pavlica L 26505; Pavla Pečenkova in Marija Kosovelova L 15245; Angela Ličen in Franica Vidmar L 150—; Karla Ličen L 94—; Fi- lipčič Bernarda L 6560; Kerševan, Justina Cebrov L 56—; Olga Birs, Olga Vidmar L 52550; Marija Sever L 47—; Marica Birs L 4140; Joganova, Miheljnova L 4—; N. N. (da bo okroglo) L 210. Skupno L 14800—. Čast in hvala nabiralkam na tako razveseljevalnem vspehu. Slovenska dekleta, po- smenajte. Dravro!

Iz Ajdovčine-Sturje. Čital sem v »Edinosti« z dne 22. septembra 1920, št. 191 nekaj zelo ne- mestnega proti mlajšim učiteljem. Mari misli do- pisknik, da so mlajši učitelji kar za nič, da niso ni- česar zmogli? Malo naj bi pomislil, da nikdo ni padel popoln za nebes. Vsak si je moral priboriti svoje znanje z učenjem, ki ga je stalo mnogo truda. Tudi sedanj stari učitelji so bili hekdaj mladi, pa sem gotov, da se ni nikdo obregel od njih, kakor se je sedaj dotični družinski oče. Često so mlajši učitelji bolj pridni in dobri, nego starejši, ker se trudijo za povzdigo svoje. Upam, da se prihodnji družinski oče ne izpizabi več, da bi tako obro- koval mlajše učiteljsvo, češ, da ima samo naslov učitelja, v glavi pa nič. Pral bi, zakaj ne bi bili Italijani mlajši ravno tako dobri učitelji? Da so ne- kateri šele sedaj maturirali, na tem tudi oni niso krivi. Bila je vojna in marsikdo je bil celih 5 let pri vojakih; tako je izgubil mnogo na svojem znanju. S tem pa ni rečeno, da morajo biti sedaj slabi učitelji. Ne, samo nasprotno, upajo, se trudijo ter se učijo, da ne zaostanejo za starejšimi učitelji.

»Družinski« oče naj bo malo potolažen in naj le pošilja redno svoje otroke v šolo — ako jih ima? Naj bo redno skrbni za slučaj, da pošljejo kakega mlajšega učitelja. Trudil se bo, da ne bo slabši od starejših. Sploh pa dopisnik morda niti ni »dru- žinski oče«, ampak je sam — učitelj.

Solska dolina. Strašno se je bila razsrdila zadnje dni naša hič planin — reka »Soča«. Razburjena že med vojno je postala toliko besnejša sedaj, ko opazuje, kaj se godi okrog nje brez potrebe. Saj so bili poplavi v tej dolini že večkrat hujsji, po ves tedno, noč in dan trajajoči nalivi, a take grozne vode ne pomni niti najstarejši domačin. Grozno so poškodovane največ med vojno napravljene ceste in poti; odneseni je več mostov in drugih naprav ter tudi železniških žrtov ne manjka. Mesto da bi vsaj po vojni nadaljevali sekanje le v tolik meri, kolikor je neobhodno potrebno za vničenje zgradbe in najnujnejšo kurivo, vničujejo se ostali gozdovi še bolj; in to brez pomisleka, kaj bo v tem oziru v prihodnje, kam se bodo obračali naši na- sledniki nadalje za vedno potrebni stavbni les in kurjavo.

Tih noči po stekleni, zeleni vodi. Pa je prid- veljak mimo in oam odnesel sladki sen. Pri- stali smo in gledali tja k tistim solčnim kra- jem. Poaslišo se nas je demotožje, demotožje si- nov morja, so lica, Soče... hrepenenje po naši zemlji.

Naši obrazi so postali žalostni in tihi srd nam je prišel v srce.

— Kje so vsi tisti kraji, ki so naju vzeli v varstvo?

Hvala tebi zvezica, ki si naju vodila v sanje, dasi potem v prevaro; hvala tebi drevo da si nama šuštel, saj si bilo beladkan najnih hre- penenji, in hvala vam ptički, da ste naju kratko- častili, dasi ste nam potem vzbudili hrepenenje po tistem vašem tistem petju.

Umri si! Prezano uvel cvet! V globoki jeseni Te je sprejela mati priroda v svoje naročje. Na Tvojo gomljo padajo rjavi listi znamenje po- kore in smrti. Blizu se Vseh vernih duš dan in Tvoji pesmi se bliža uresničenje. Branko čemu si izrekel obsodbo nad sabo?

Tiho umira priroda. In sveže ovetke na Tvo- jem grobu so že skoro uvele.

Na Branko! Rožo na grob! Edina je ki jo i-

Tujih lesnih trgovcev kar mrgoli, ki naravnost izsiljujejo tukajšnje ljudstvo, čim so domali, da ima kdo kako malo godno parcelco. Plachujo jim neprimerno visoke cene in posestnika — bodi potreben ali ne, — zavaja lep kupček liric, ki jih dobiva za njemu samemu neobhodno potreben gozd, ne da bi pomislil, da je s tem vničil sebe in svojo naslednike, kakor tudi, da tudi elementarni ne- zgodam odpira vedno večjo, uničujočo pot.

Žalibog so med tuji tudi nekateri domačini sami, ki jim je mošnjiček še premalo napolnjen. Sodelujejo v tem oziru prav pridno s tuji, ne da bi pomislili, da kopljejo sami sebi grob na lastni grudi.

Do izbruha vojne so se v tej »dolini solz« duvali itak že šibki gozdovi ob bregu Soče, kolikor je bilo le mogoče; sedaj pa ne pomaga ne lepo prigovar- janje, ne pretenje od strani gozdnega oboja; in tudi tozadevne ovadne ne koristijo nič.

Morda upajo naši ljudje, da kaka prebrisana glava — kakršnih je sedaj vse polno — iznajde v naših hribih premočnikov, ki bi nadomestoval kurivo za prihodnje čase? Nu, šalo na stran! Po- mislimo, da bo to sedanje uničevanje gozdov v tem kraju imelo vedno strahovitejše posledice. Vzemimo le koliko množino vode je zadrževalo poprej ob nalivih drevij.

Voda je bila med dežjem kolikor toliko zadržana na drevju in ni prišla vsa naenkrat na strma brda, razorana od jarkov, kjer se je z veliko brzino po- tapljala v zemljo ter tako v nižini vrla z vso močjo naenkrat v hudournike, spojene z glavno reko.

Vedno večje povodnji ob vsakem hujšem nalivu bodo torej neizogibne. Razun tega, bodimo pri- pravljani na zmiraj močnejše viharje, ki jih je po izsekavanju gozdov že sedaj občutili vedno bolj.

Torej, le tako naprej in naša lepa Solska dolina postane kmalu prav romantična — puščava!

Ženski vestnik

Zbujajo se mi žalostni opomini izza časov po- kojne Avstrije. Koliko dela, koliko truda, koliko žrtve je bilo, predno je moglo ožviti tako dru- štvo! Posebno pa še žensko društvo!

In sedaj so obsojena ta društva v nedelje, da- nam je bilo sporočeno v »Edinosti«, da se morejo zopet oživiti vsa društva. Dr. Wilfan nam je po- vedal v tozadevnem članku, da imajo že ustanov- ljena društva pravico do obstanka, da morejo torej pričiti zopet z delovanjem. »Edinost« pa je dala znanstvu na razpolago posebno rubriko, kjer mo- remo razpravljati o ženskih narodnih stremiljih. Toda oglašiti ste se le 2 ali 3 za sodelovanje. Kjo so ostale vse druge? In vendar je lepo številu za- vednih narodnih žena na zasedenem ozemlju! Ka- ko lepo in nadebudno bi bilo, če bi se vse oprijelo dela! Ne dolžim nikogar osebno, pravim pa, da je tako nebržnost hud greh napram svojemu narodu! Živimo v težkih časih. Vsi, ki so le količjak odvisni, so postavljeni pred alternativo: ali molči, ali — pojdi! In kloni ti mora tudi najzračnejši mož, ker ni sam, kam ima doma žero in otroke. To je hudo: sebe bi še izpostavil nevarnosti, ne sme pa svojih dragih. Vtrajaj, da-si mu duša krvavi.

Največjo našo svetinjo, našo govorico, pade iz cerkve in šole. Čelo na javnih mestih nismo varni, če govorimo v svojem jeziku. Ne moremo se zdru- ževati, nimamo mesta tu v Trstu, kjer bi se mogli shajati v skupno spodbudo, pouk in tolažbo. Od- vrnati nam je pravica, ki jo svedočno uživajo celo črnci v Afriki. Turek je narinjal premagano svojo vero, ali govorice njihove se ni dotikal, mar- več se je še sam učil jezika usuzjenih narodov. Pač pa nam je 20. solletje doneslo tako sužnost.

Od vseh strani nam hreče, da smo obsojeni v na- rodno smrt. In ti, slovenska žena, da bi mirno gleda- lala vse to? Molče da bi klonila pred to vnebovpi- jočo krivico? Porešče morda: Jaz ne morem predu- gati razmer; tudi meni je težko, ali ženska sem; ničesar ne morem ukreniti, kar bi moglo izbolj- šati težki položaj naroda našega.

Jaz pa ti pravim, žena slovenska: Tudi ti moreš mnogo, otirati moreš mnogo solza. Tudi ti moreš doprinasati, da se rešimo iz težkega položaja. Vse to, žena slovenska, lahko ukreneš, če hočeš. Čakati doma in jadicovati — to je malodušje. Za- bavljati le med štirimi stenami — to je nedostojno žene slovenske!

Tvoja naloga, žena slovenska, ni le v kuhinji v sobi, pri šivalnem stroju. Naloga tvoja je še dru- gačna — vzvišena, plemenita, veličastna. Misi, tvoja in delo tvoje bodi posvečeno skupnemu delu in snovanju našega naroda. Zoveta te na delo narod in domovina — kličejo ti, nje sinovi, bratje tvoji! Sirote, ki so jim padli očetej, ki jih je umorila vojna po- last — dvigajo ročice k tebi, slovenska žena. Zima prihaja — nimajo oblačila, nimajo tople hra- ne. Vdove potrebujejo tvojeja sveta, tvoje pomoči, tvoje tolažbe. Vzdrami se, o slovenska žena, zdru- žuj se, oživi zopet svoja društva — vzemi v svojo zaščito izlasti žensko mladino. Skrbti, da bodo imeli reveži streho in posteljo in potrebne hrane. Oživi zopet Zavod sv. Nikolaja. Pravila tega zavoda so razsežna; uporabljaj jih v blagor trpetih in zapu- ščenih! Na podlagi teh pravil moreš zbirati mla- dere po vsem našem ozemlju. Imenuj svoje pover- jence v vsaki in tudi najmanjši vasi! In ne brez uspeha; saj naše ljudstvo je dobro, usmiljeno in požrvalno za dobre in človekoljubne namene. Ne bo odrekalo daru za dobro stvar.

Balzama boš vlivala v skeleče rane. Samo stopi na plan — ne skrivaj se! Tudi pred oblastmi moreš stopiti, slovenska žena. Ne da bi moločevala, am- pak zahtevaj v dostojanstveni obliki, da nam po- vrnejo, kar so nam vzeli

